

Diskusjonsopplegg om kraft og havvind

Fra uttalelsekomiteen

Diskusjonsopplegg om kraft og havvind

Dette diskusjonsopplegget inneholder:

- Uttaleseskomiteens forslag til uttalelse «Ta tilbake kontrollen over krafta», samt endringsforslag 7.U-7052, 7053 og 7054, som omhandler Rødts politikk på havvind.
- Begrunnelse for uttalelsesforslaget fra komiteens flertall bestående av Ronny Bekken Larsen, Seher Aydar, Rainer Svartrapmo, Bendik Hugstmyr Woie, Lætif Akber og Jorid Kristiansen (Rød Ungdom).
- Begrunnelse for endringsforslag 7052 og 7053 fra mindretallet bestående av Mailiss Solheim-Åkerblom og Sofia Rana.
- Begrunnelse for endringsforslag 7054 fra mindretallet bestående av Linda Forsvik

Uttaleseskomiteens sammensetning

Uttaleseskomiteen er satt ned av landsstyret i Rødt og består av Mailiss Solheim-Åkerblom (komiteleder), Sofia Rana, Linda Forsvik, Ronny Bekken Larsen, Seher Aydar, Rainer Svartrapmo, Bendik Hugstmyr Woie, Lætif Akber og Jorid Kristiansen (Rød Ungdom).

Ta tilbake kontrollen over krafta

Siden høsten 2021 har det vært skyhøye priser på strøm i Norge. Dette har store konsekvenser for hele samfunnet, som er basert på tilgangen på rimelig vannkraft. Industri, husholdninger, frivillighet, offentlig sektor og bedrifter opplever harde tider.

Nå er det på tide med en ny kraftpolitikk, med makspris for innenlands forbruk og en slutt på den børsbaserte kraftliberalismen som gjør at vi må betale en pris for norsk vannkraft som om vi importerte fossil kraft. Vi har bygd opp krafta gjennom 100 år og eier den i fellesskap, men folk får ikke fordel av dette lengre. Det er et viktig politisk ansvar å sørge for rimelig og forutsigbar kraft til ordinært forbruk i husstander, kraftforedlende industri og andre framtidsette næringer.

Den voldsomme økningen i strømpriser kom samtidig med åpningen av to nye utenlandskabler, som medførte en betydelig økt eksportkapasitet og tettere tilknytning til land med dyrere strøm hvor fossil energi driver prisen. Allerede sommeren 2021 begynte Russland å strupe gassen til Europa, som en rekke land har gjort seg altfor avhengig av, men som de nå arbeider med å frigjøre seg fra. Alt dette sammenfalt også med gjenåpningen etter pandemien, som betydde forbruksvekst.

Selv om man allerede fra høsten 2021 så at det kunne bli forsyningsproblemer som følge av bortfall av gass, tok ikke kraftprodusentene i Norge flere forholdsregler. De produserte rekordmye for eksport høsten 2021 og stortilt eksport fortsatte langt inn i 2022. Store norske kraftprodusenter har senere innrømmet at det ble produsert for mye.

Prisen på norsk fornybar kraft har blitt tett koblet til prisen på fossil energi på kontinentet. Kraftprodusentene setter prisen etter hva de alternativt kan få for den i fremtiden, med resultat av at prisen drives opp av prisen på fossil energi. Folk får ikke fordel av at fornybar energi er rimelig å produsere, 11,77 øre er gjennomsnittlig produksjonspris for vannkraften i 2023.

Rødt mener at alt dette viser en feilslått kraftpolitikk. Kraftselskapene tar stor risiko med fellesskapets ressurser, blant annet ved å tappe magasinene når prisene er høye. Strøm til husholdninger og bedrifter må handles på en internasjonal privatisert strømbørs. I tillegg er det opprettet et unødvendig, byråkratisk mellomledd gjennom strømsalgsselskapene.

Rødt skal jobbe for å sikre verdiskaping, sysselsetting og bosetting i hele landet. Vedvarende høye priser gir store farer for industridød i Norge. Rimelig fornybar energi har vært Norges fremste konkurransefortrinn ved siden av kompetent arbeidskraft og et godt arbeidsliv. Denne fordelene kan nå falle bort, til fordel for land med langt lavere lønnsnivå og dårligere arbeidsvilkår.

Husholdningene rammes fortsatt hardt. Folk betaler enda to-tre ganger så mye som snittet tidligere år.

Så høye priser er ikke nødvendig når ryggraden i kraftsystemet, vannkraft, i snitt koster under 12 øre å produsere. Dette oppstår fordi vi er stadig tettere koblet på land hvor strømprisen settes av fossil kraft. Kraftprodusentene i Norge priser vannet i magasinene i tråd med prisene på kontinentet og kapasiteten for eksport. Derfor kan kraftprisen i Norge bli enormt høy. Rødt vil skille mellom den strømmen vi selv trenger for varme og lys i hjem og arbeidsplasser landet rundt, og det kraftoverskuddet vi kan eksportere.

Rødt vil

- Innføre en makspris for strøm for alt forbruk i Norge som gjenspeiler produksjonskostnaden for kraftproduksjonen som kreves for å dekke strømforbruket i Norge. Det må kombineres med et topprissystem for privat forbruk gjennom avgiftssystemet som gjør luksusforbruk dyrt, tilpasset bolig og husholdning. For næringslivet må det med strenge, sektorspesifikke krav til energieffektivitet.
- Frikoble strømprisen i Norge fra det europeiske markedet, med en innenlands makspris, hvor prisen for forbruk i Norge holdes unna prisen for eksport.
- Si opp 3. energimarkedspakke og forhandle unntak for vannkraft i EØS-avtalen.
- Kreve at regjeringen legger ned veto mot 4. energimarkedspakke senest våren 2024.
- Forhandle avtaler om utenlandsforbindelsene til Tyskland, England, Nederland og Danmark som lar oss ta strenge hensyn til pris, miljø og forsyningsikkerhet ved krafteksport.

- Fjerne de unødvendige strømsalgsselskapene og flytte ansvaret for forsyning over til de offentlig eide kraftselskapene.

Politisk kontroll over krafta er betinget av et fortsatt kraftoverskudd og at Norge ikke er avhengig av storstilt kraftimport for å dekke vårt forbruk når vi skal nå Rødts klimamål til 2030 og bli et nullutslippssamfunn i god tid før 2050.

Vi må prioritere annerledes og sikre rimelig, fornybar energi som nasjonal ressurs til folk og foredling, ikke til sløsing. Noe må vi si nei til. Rødt vil si nei til å tappe strømmettet gjennom elektrifisering av oljeplattformer, som forlenger oljealderen og utsetter nedtrapping. Det er et prosjekt for grønnvasking. Vi må sette en stopper for kraftintensiv kryptovaluta-virksomhet.

Førstemann-til-mølla-prinsippet for tilknytning til strømmettet må erstattes med prioritering av utslippskutt og reell verdiskaping.

Rødt viser i vår kraftplan (2021) og klimaplan (2022) hvordan mye ny kraft kan bli tilgjengelig uten store nye naturinngrep. Klimaplanen viser hvordan store satsinger, på energieffektivisering, solenergi, bergvarme og oppgradering av vannkraft kan sikre utslippskutt, kraftoverskudd og nye industrietableringer fram til 2030. Rødt vil ha en storstilt satsing på strømsparing og energieffektiviseringstiltak som er tilgjengelige for folk med vanlig og dårlig råd.

7052 Likevel vet vi at vi trenger enda mer fornybar kraft for å bli et nullutslippssamfunn og kutte alle utslippene fra industri og transport. Særlig om vi også skal ha nye industrisatsinger og bevare et betydelig kraftoverskudd som gir oss god beredskap og mulighet til å holde prisene nede uten fare for rasjonering. Det betyr behov for flere kraftverk.

Nye kraftverk må bygges på en mest mulig miljøvennlig måte. Rødt vil ikke bygge flere vindkraftverk på land. Nye vannkraftverk og nye vannmagasiner er urealistisk i stor skala uten å gå løs på indrefiletten av norsk natur.

7053 Derfor mener Rødt at Norge vil ha behov for havvindkraft for å sikre utslippskutt og industribygging på vei mot nullutslippssamfunnet. Det kan også gi viktige oppdrag til norsk leverandørindustri.

Føre-var-prinsippet må ligge til grunn, og opprettholdelse av fiskebestandene, naturmangfoldet i havet og kystfisket må ha forrang i avgjørelser om utbygging. Det må gjennomføres et omfattende kartleggingsarbeid for å avdekke hvor havvind er aktuelt og hvor det ikke er aktuelt i våre store havområder, slik at selskapene ikke bare får peke på første og beste felt. Dette arbeidet må være i tråd med miljøorganisasjonenes krav. Rødt er mot å åpne flere av områdene som er nevnt som aktuelle, da de overlapper med viktige områder for fiskeriene.

7054 Havvind-utbyggingen må gi kraft til foredling og bruk i Norge, og må ikke bety flere utenlandskabler. Det må innføres krav om offentlig eierskap i havvindprosjektene. 98% av utslippene fra olje kommer fra forbrenning, ikke fra produksjon. Det vil si at det blir grønnvasking å fremstille elektrifisering av sokkelen som et tiltak som vil gjøre petroleumsnæringen miljøvennlig og gi den en plass i det grønne skiftet. Rødt ønsker en kontrollert nedtrapping og ulike måter for utslippskutt på sokkelen i nedtrappingsfasen som ikke tapper strømmettet, som karbonfangst- og lagring.

Vi ser i dag at nedtrapping og utslippskutt dessverre ikke kommer så raskt som klimaproblemet krever, og at elektrifisering av sokkelen ser ut til å bli gjennomført. Rødt vil derfor støtte at elektrifisering av sokkelen skjer gjennom utbygging av havvind framfor å hente strøm fra land, også om utbyggingene er delvis tilkoblet strømmettet på land, i en nedtrappingsfase for oljeindustrien. Havvindparkene kan da fortsette å produsere etter oljefeltene er nedstengt. Føre-var-prinsippet må fortsatt legges til grunn. Opprettholdelse av fiskebestandene, naturmangfold og kystfiske må også ha forrang her.

Rødt vil:

- Innføre et system for prioritering av tilknytning til kraftnettet, hvor samfunnsnytte og utslippskutt er viktigst.
- Innføre forbud mot kraftkrevende kryptovaluta-virksomhet.
- Ha en storstilt satsing, med både støtteordninger og krav, på energieffektivisering, solenergi på tak og bergvarme.
- Legge om og styrke Enovas støtteordninger for energieffektivisering, slik at alle uavhengig av inntekt kan få betydelig hjelp til å redusere energiforbruket i hjemmet.
- Si nei til ny utbygging av vindkraft på land.
- Innføre en nasjonal plan for oppgradering av vannkraft
- Si nei til å bygge ut vannkraft i vernede vassdrag, og til å gjennomføre andre store naturødeleggende vannkraftutbygginger.

- Ha en satsing på havvind med svært strenge miljøkrav som sikrer tilgang på fornybar kraft til utslippskutt og ny industri uten å bli mer avhengig av kraftimport.
- Stoppe all videre elektrifisering av sokkelen, også pågående prosjekter. Prosjekter med havvind i tilknytning til olje- og gassplattformer, hvor havvindproduksjonen dekker kraftforbruket, kan bygges ut for å kutte utslipp. Slike prosjekter må også ha svært strenge miljøkrav.

..... **Endringsforslag 7U-7052**

Endre avsnittene markert med ramme 7052 til:

«Likevel kan det bli behov for enda mer fornybar kraft for å bli et nullutslippssamfunn og kutte alle utslippene fra industri og transport. Særlig om vi også skal ha nye industrisatsinger og bevare et betydelig kraftoverskudd som gir oss god beredskap og mulighet til å holde prisene nede uten fare for rasjonering. Det vil bety behov for flere kraftverk.

Nye kraftverk må bygges på en mest mulig miljøvennlig måte og i allerede industrialiserte områder så langt det er mulig. Fremtidige nye kraftverk må derfor være småskala og basere seg på føre-var-prinsippet. Rødt sier fortsatt nei til vindkraft, og nye vannkraftverk og nye vannmagasiner er urealistisk i stor skala uten å gå løs på indrefiletten av norsk natur.»

Dissens fra: Linda Forsvik, Sofia Rana og Mailiss Solheim-Åkerblom

..... **Endringsforslag 7U-7053**

Stryk avsnitt markert med ramme 7053, fram til setningen som begynner med 98%

Dissens fra: Linda Forsvik, Sofia Rana og Mailiss Solheim-Åkerblom

..... **Endringsforslag 7U-7054**

Stryk avsnitt markert med ramme 7054

Dissens fra: Linda Forsvik

Begrunnelse for flertallets syn på havvind

Uttalelseskomiteen er enig om det meste i uttalelsen om kraftpolitikk. Dette er et svært viktig politikkområde for Rødt og vi har en særegen posisjon i debatten som motstandere av dagens kraftliberalisme. Problemet med skyhøye, importerte priser – på tross av dagens kraftoverskudd – må løses. I uttalelsen er vi helt enige om løsningene på dette.

Videre tar uttalelsen stilling til hvordan vi skal bruke krafta, og hvordan vi skal få nok av den. Komiteen skriver enstemmig:

«Politisk kontroll over krafta er betinget av et fortsatt kraftoverskudd og at Norge ikke er avhengig av storstilt kraftimport for å dekke vårt forbruk når vi skal nå Rødts klimamål til 2030 og bli et nullutslippssamfunn i god tid før 2050.»

Vi vet at vi har et økende behov for kraft. Selv om Rødt vil ha hardere prioriteringer og droppe elektrifisering av sokkelen kreves det strøm når vi skal gjøre nødvendige utslippskutt fra industri og transport. Rødt ønsker også nye industrisatsinger og produsere flere varer her, fremfor å importere. Både eksisterende og ny industri trenger kraft.

Rødts kraftplaner viser hvordan store satsinger på sol, energieffektivisering, bergvarme og oppgradering av vannkraftverk kan gi nok tilgang på strøm til 2030. Rødt er aktiv i debatten om dette og fremmer konkrete forslag på Stortinget for å få vist hvor stort potensialet er. Men kraftplanene våre viser også at det likevel kan bli knapt uten nye kraftutbygginger i perioden etter 2030 mot 2040 og 2050 om Norge både skal få kuttet alle utslippene, bygge flere industriarbeidsplasser og ha et kraftoverskudd som sikrer beredskap og ikke gjør oss avhengig av storstilt, dyr import over kraftbørsen.

Derfor mener vi at det må bygges ut flere kraftverker også. Ny vannkraft der det ikke er bygd ut fra før og vindkraft på land er to alternativer som krever store naturinngrep. Nye vannmagasiner er den effektive måten å få ny regulerbar og forholdsvis stabil fornybar kraft som er tilgjengelig i Norge, men det har størst inngrep og kan neppe forsvares i en tid med naturkrise. Komiteen foreslår ikke å endre Rødts politikk der.

Derfor er det havvind vi har valgt å gå inn for en begrenset utbygging av med strenge miljøkrav. Det blåser mest den tiden av året hvor været er kaldt og forbruket størst. Det gjør at vi kan lagre mer av vannet i magasinene til det ikke blåser. Det kan bidra til at vi også har nok effekt når forbruket er på topp. Vindkraftproduksjonen sammenfaller betydelig mer med forbruket gjennom året enn for eksempel solkraft.

Flertallet i komiteen er ikke for å bygge ned havområdene våre for å bli krafteksportør, men for å sikre kraft til folk og foredling i Norge. En viktig bonus er at det kan gi arbeidsplasser på verftene i Norge når oljeindustrien fases ut. Dagens ene havvindpark i Norge ble ferdigstilt på verftet i Stord i 2021.

Mikroplast er et problem med havvind, som det er fra båter, biler og mange andre kilder. Rødt må jobbe for strenge krav til mikroplast fra alle kilder. Det samme gjelder andre miljøgifter som Bisfenol A.

Uttalelsen understreker veldig tydelig strenge krav miljø, slik Rødt er opptatt av fra all kraftproduksjon. Rødt har en tydelig politikk for offentlig eierskap til all kraftproduksjon over en viss størrelse (0,5 mw). Dette må naturligvis da også gjelde ved havvindutbygging.

Begrunnelse for dissens fra mindretallet på to om nei til havvind med unntak av elektrifisering

Landsmøtet 2021 vedtok arbeidsprogrammet der Rødt sier nei til all vindkraft. Spørsmålet om havvind skapte stor debatt, og debatten har dels fortsatt etter vedtaket i 21. Uttalelser skal i all hovedsak konkretisere vedtatt politikk, eller avklare ny politikk. Komiteen har som helhet i utgangspunktet ikke ønsket å ta noen omkamper fra arbeidsprogrammet, men har altså landet på ulike standpunkt hva gjelder havvind. Mindretallet som står bak denne dissensen mener at en så betent debatt i partiet som havvind ikke kan tas som omkamp i en uttalelse. Samfunnet har ikke endret seg så mye på to år, at det krever en så stor endring av vedtatt politikk.

Det som derimot har skjedd siden sist landsmøte, er at det har blitt helt tydelig at vi ikke har noen sjanse til å nå nødvendige utslippskutt - med mindre vi stenger oljekranen over natten - uten å elektrifisere sokkelen i en nedtrappingsfase. Denne elektrifiseringen kan ikke skje med strøm fra land, siden kapasiteten på nettet både allerede er strengt, men også pga.. strømpriskrisen. Derfor blir havvind avgjørende for å kunne elektrifisere, med mindre oljekranen stenges over natten, som vi ikke mener er hverken realistisk eller smart.

Havvind til elektrifisering forutsetter selvsagt strenge krav til hensyn til natur/miljø og fiskeri, og selvsagt en demokratisk styring av utbygging og drift, og skal gjennomgå omfattende konsekvensutredninger før prosjekter settes i gang.

Begrunnelse for dissens fra mindretallet på en om å gå mot all havvind

Rødt har tatt et tydelig standpunkt mot havvind. I arbeidsprogrammets kapittel om kraftproduksjon står det tydelig: «Rødt vil si nei til vindkraft på land, i fjæra og havvind på sokkelen.»

Å ta en omkamp på havvind midt i en periode hvor alle tillitsvalgte har gått til valg på, og blitt valgt på, denne formuleringa i arbeidsprogrammet er uheldig. Under årets landsmøte er det flere vanskelige saker som skal diskuteres og voteres over som mange frykter kan føre til splittelser i partiet. Komiteen burde derfor avvist forslaget som vil føre til omkamp om havvind da det legger opp til ytterligere polarisering og splittelser i partiet. Når flertallet i komiteen likevel går inn for å behandle spørsmålet om havvind på landsmøte har jeg valgt å ta dissens på alt som omhandler havvind i uttalelsesforslaget.

Norge skal bygge enormt med havvind de neste årene. Det er bestemt. Men hvordan, pris og konsekvenser, vet man lite om. Bare at det er ulønnsomt. Det betyr at prosjektene må subsidieres av norske skattebetalere og at regjeringen vil garantere for en strømpris som er høy nok til at utbygger vil tjene penger. Med andre ord vil regninga for dette såkalte industrieventyret legges på vanlige folk, på toppen av den elleville prisveksten. Norge har et solid kraftoverskudd. Det er ikke mangel på fornybar energi som gjør at vi ikke når klimamålene. Vi har ingen energikrise. Vi har en klima- og naturmangfoldskrise.

Fra Rødts arbeidsprogram kapittel 12 Natur:

«Petroleumsvirksomheten, oppstykinga av havet og havbunnen og ødeleggingen av fjorder osv. på grunn av industri og fiskeoppdrett er en del av ødelegginga av naturen og naturmangfoldet. Norge må gjøre mer, både hjemme og ute, for å bidra til at verden stanser tapet av natur.»

«Rødt vil praktisere en føre-var-holdning til alle naturinngrep.»

Havforskningsinstituttet erkjenner at det finnes lite kunnskap om vindturbiners effekt på økosystemene til havs (verken bunnfaste eller flytende).

Norges fiskarlag sier tydelig nei til havvind nettopp fordi de områdene som sild og torsk hvert år gyter er de samme havområdene som er ettertraktet for mange andre typer næringer, ikke minst vindkraft. De reagerer sterkt på at det lanseres storstilt satsing på utbygging av vindkraft til havs uten at fiskerinæring eller havmiljø blir nevnt engang og etterlyser føre var prinsippet. Fiskarlaget har i flere år fryktet et råkjør av utbygginger til havs, uten ordentlig konsekvensutredning hvor man risikerer å ødelegge en av Norges viktigste næringer.

Fra kapittel 20 Fiskeri

«Fiskerne har i lang tid en opplevd stor og økende konkurranse om arealer langs kysten og til havs. Kunnskapsgrunnlaget om hvilke effekter bl.a. vindkraftanlegg, marin gruvedrift, oppdrett på sokkelen og tare dyrking kan få for havmiljøet, bestander og fiskeriene er svakt.(.....) Rødt går mot utbygging av vindkraft både på hav og land»

Å endre standpunkt om havvind nå vil være svært uklokt med tanke på den kunnskapen vi sitter med nå. Etter at Rødt endelig klarte å bryte sperregrensa med et valgprogram som sa tydelig nei til havvind, har folkefronten mot kraftbransjen og vindkraftlobbyen styrket seg betydelig. Rødt er nå det eneste partiet, på stortinget, i kommuner og fylkeskommuner, som med troverdighet kan bære fram de folkelige kravene fra de mange som har organisert seg mot vindkraft på hav og land. Å endre arbeidsprogrammet midt i perioden vil for mange av disse bli oppfattet som et svik.